

5.

„Otázky a odpovědi...  
...písemně i ústně“

**Dotazník a rozhovor...**  
**...stejně a přeci rozdílné.**

# Konstrukce otázek

– problém komplikovaný a  
riskantní...

**CO MAJÍ SPOLEČNÉHO???**

**DOTAZNÍK V JEHO ZÁKLADNÍ  
PODOBĚ JE JAKO STRUKTUROVANÝ  
ROZHOVOR PŘEDLOŽENÝ  
V PÍSEMNÉ PODOBĚ.**

**O co se tedy jedná...**

# Dotazník

**„Měrný prostředek pomocí, kterého se zkoumá mínění lidí o jednotlivých jevech“.**

Mínění se vztahuje k jevům vnějším (tělocvikáři se málo připravují na výuku), nebo k jevům vnitřním (postoje, motivy)

„Způsob kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (Gavora, 2000).

Skládá se ze série otázek - položek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů.

# Strukturovaný rozhovor

„Měrný prostředek pomocí, kterého se zkoumá mínění lidí o jednotlivých jevech“.

Mínění se vztahuje k jevům vnějším (tělocvikáři se málo připravují na výuku), nebo k jevům vnitřním (postoje, motivy)

„Způsob kladení otázek a získávání **ústních** odpovědí.

Skládá se ze série otázek - položek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů.

# Ten rozdíl spočívá v aplikaci a důsledcích této aplikace

- Pracnost a nákladnost techniky.
- Způsob realizace v čase.
- Nutnost zapojení tazatelů.
- Objem a kvalita získaných dat.
- Zapojení výzk. souboru nebo respondentů.
- Anonymita??? Záměr nebo nikoli?
- Tazatel x dotazník – co je příjemnější?
- Je záměr upřesnit data nebo nikoli? ...a další.

# Dotazník

Je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně (Chráška, 2007).

# Anketa

...je druh techniky založené na **dotazování** a od dotazníku se zpravidla liší tím, že účastníci se do šetření zapojují spontánně, sami.



# Anketa...

- Anketa (průzkum, šetření) je nesystematický průzkum názorů dotazem u obvykle malé skupiny respondentů, kteří nesplňují statistická kritéria.
- Zpravidla se skládá pouze z několika otázek a publikuje se v tisku, rozesílá poštou, rozdává při nákupu apod.
- Význam ankety může být zejména v zajímavosti odpovědí, které se proto obvykle uveřejňují v plném znění a umožňují kvalitativní zkoumání. Výsledky však nelze pokládat za reprezentativní a jakékoli kvantitativní zpracování včetně vyjadřování v procentech je velmi problematické.
- Anketa vyjadřuje pouze názory dotázaných, které nelze zobecňovat, neboť výběr respondentů není reprezentativní – respondenty jsou lidé, které autor ankety sám vybral, nebo ti, kteří se sami přihlásili.

# Výhody dotazníku

- jedna z **nejlevnějších** metod průzkumu,
- **jednoduše se zpracovává** a vyhodnocuje,
- jedna z **nejméně dotěrných** metod průzkumu - respondent jej může vyplnit v klidu doma,
- **jednoduchý** na vyplnění - téměř každý alespoň jednou v životě vyplňoval dotazník.

# Nevýhody dotazníku

- Může být **obtížné získat respondenty**,
- v dotazníku je snadnější vyplnit **nepravdivé informace**,
- dotazníkové metodě se vytýká, že nezjišťuje, jací respondenti skutečně jsou, ale jak sami sebe vidí nebo chtějí, aby byli viděni,
- **redukuje komunikaci**, protože 90 % komunikace je nonverbální - dotazník ji nedokáže zachytit.

# Úvaha o použití dotazníku

- Při řešení konkrétních vědeckých problémů je třeba především zdůvodnit, nakolik je dotazník v dané situaci vhodnou výzkumnou metodou.
- Použití dotazníku vyžaduje náležitou teoretickou přípravu.
- Přesná formulace konkrétního cíle a úkolů dotazníku ve vztahu ke zvolenému problému jsou základní podmínkou účelného koncipování dotazníku a přispívají i k jasnému zaměření jednotlivých položek na uzlové momenty.

# dále...

- K vlastnímu dotazníku v jeho úvodu připojujeme stručné vysvětlení, které dotazovaného informuje o cílech a úkolech dotazníku.
- Dotazovaný musí být přesvědčen, že výzkumník k němu přichází pouze pro informace, které nemůže obdržet jinak.
- Významným aspektem dotazníku je rovněž výběr vzorku.
- Výzkumník musí znát hlavní charakteristiky populace, na kterou se obrací.
- Musí odhadnout předpokládanou návratnost dotazníků.

# Požadavky na konstrukci dotazníku a analýza dat:

- Položky dotazníku musí být jasné a srozumitelné.
- Formulace musí být jednoznačná.
- Dotazník by neměl být příliš rozsáhlý.
- Dotazník musí obsahovat jasné pokyny k vyplnění.
- Při řazení položek dáváme přednost pořadí z psychologického hlediska před pořadím logickým.
- Při konstrukci dotazníku je nutné, aby získané údaje bylo možno snadno třídit, tabelovat a zpracovávat (nominální a ordinální znaky).
- Je nutné provést předvýzkum.

# Druhy položek:

- Funkcionální** – mají optimalizovat průběh dotazování (kontaktní, funkcionálně psychologické, filtrační a kontrolní).
- Kontaktní – vytvořit kontakt mezi respondentem a výzkumníkem.
  - Funkcionálně psychologické – slouží k odstranění nežádoucího napětí u respondenta.
  - Filtrační – užívají se při zkoumání problémů, které se netýkají celého souboru (šetření sportovního oddílu ve školách).
  - Kontrolní – mají za úkol prověřit věrohodnost zjišťovaných údajů (jste spokojen se SO? Máte rád sport?).
- Obsahové** – zjišťují údaje nutné pro splnění výzkumného záměru.

# **Základní typy položek dotazníku**

(Forma požadované odpovědi):

- a. položky otevřené (nestrukturované)**
- b. položky uzavřené (strukturované)**
- c. položky polouzavřené**



# Položky otevřené

- **Položky otevřené (nestructurované)** – dávají respondentům vztahový rámec, ale neurčují podrobněji ani obsah, ani formu odpovědi.
- Otevřené otázky umožní hlubší průnik ke sledovaným jevům, lépe odhalují skutečné postoje respondentů, poskytují obsažnější informace. Jejich úroveň však záleží i na dovednosti dotazovaných písemně se vyjadřovat, i na jejich ochotě k poměrně náročné spolupráci.
- Zpracování těchto položek je pracné a časově náročné.

# Délka dotazníku a aplikace

- Stihnout vše podstatné.
- Nelze unavovat respondenty.
- V praxi doporučení ne déle než 30 minut
- Poštou – max. 15 minut
- U malých dětí pozbývají smyslu...
- Otázka skladby dotazníku...

# Návratnost

- Poměr počtu odeslaných dotazníků k počtu vyplněných a vrácených dotazníků.
- Lze navýšit ošetřením – způsobem distribuce.
- Obvykle 75%, aby byla dobrá...
- Problém dělá složení respondentů....

# Položky uzavřené

b) **položky uzavřené (strukturované)** – nabízejí dotazovaným volbu mezi dvěma nebo více alternativami.

- položky zcela uzavřené – dichotomické, vyžadující odpověď ano – ne,
- položky s více volbami – polytomické

1. výběrové - škálové položky, které mají pevně stanovené alternativy, vybírá se z nabízených a přesně formulovaných odpovědí.

2. výčtové – respondent vybírá současně několik odpovědí (časopisy)

3. stupnicové – respondent řadí položky podle určitého kritéria (oblíbené sporty)

# Položky polozavřené

- respondent volí „jinou odpověď“, když si z uvedeného výčtu nemůže vybrat.

# Chyby při dotazování

- **Sugesce** – „zastáváte rovněž názor, že ...“, takto uvozenou otázku každý bezpečně pozná jako otázku sugestivní. Otázka typu „pijete raději světlé nebo tmavé pivo?“ mimoděk upřednostňuje světlé pivo a působí rovněž sugestivně.
- **Taraktika** – (tarakatické tj. matoucí) jsou otázky, které dotazovaného zaskočí. („byly šaty oné ženy červené?“ – při zjišťování, zda vůbec nějaká žena byla přítomna).
- **Přetěžování** – otázky mohou dotazovaného z nejrůznějších příčin unavovat. Nejjednodušší formou přetěžování je neznalost. Obtížněji se posuzuje přetěžování vyvolané protichůdnými motivacemi, např. odporují-li odpovědi vlastním zájmům.
- **Nedostatečné vytížení** – tato chyba je nejzrádnější. Dotazovaný, jenž otázkami opovrhne jako např. příliš jednoduchými, může tíhnout k ironizujícím doplňujícím odpovědím.

# Příklady dotazníků

# WHO-5 Index emoční pohody

Vyberte, prosím, pro každé z pěti tvrzení tu odpověď, která se nejvíc blíží tomu, jak jste se cítili posledních dvou týdních. Všimněte si, že vyšší čísla znamenají lepší emoční pohodu.

## V posledních dvou týdních

celou dobu x většinu doby x více než polovinu doby x méně než polovinu doby x občas x nikdy

**1**

***Byli jste veselí a v dobré náladě.***

**2**

***Byli jste klidní a uvolnění.***

**3**

***Byli jste aktivní a plní elánu.***

**4**

***Probouzeli jste se osvěžení a odpočinutí.***

**5**

***Můj každodenní život byl naplněn věcmi, které mne zajímají.***



# Dotazník sportovních preferencí

**Uveďte účast v pravidelně prováděné a organizované sportovní aktivitě (tj. pod vedením učitele nebo trenéra) během týdne ve volném čase v posledních 12 měsících - mimo prázdniny a dovolenou.**

Provádím organizovanou sportovní  
aktivitu:

Druh sportovní aktivity:

Sportovní aktivita:

Hodin za týden:

**Uveďte nejčastěji prováděnou neorganizovanou sportovní aktivitu ve volném čase v posledních 12 měsících - letní období:**

Druh sportovní aktivity:

Sportovní aktivita:

**Uveďte nejčastěji prováděnou neorganizovanou sportovní aktivitu ve volném čase v posledních 12 měsících - zimní období:**

Druh sportovní aktivity:

Sportovní aktivita:

# Motivace k pohybové aktivitě (MPAM-R)

Následuje seznam důvodů, proč se lidé věnují pohybovým aktivitám, sportu a cvičení. Mějte na paměti pohybovou aktivitu (sport), která je pro Vás nejdůležitější a odpovězte na všechny otázky (použijte předloženou škálu) na základě toho, jak pravdivá jsou pro Vás jednotlivá tvrzení.

1) Protože chci být v dobré fyzické kondici.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

2) Protože je to legrace.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

3) Protože se rád(a) účastním aktivit, které jsou pro mě fyzicky náročné.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

4) Protože se chci naučit novým dovednostem.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

5) Protože si chci udržet hmotnost nebo zhubnout, abych vypadal(a) lépe.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

6) Protože chci být s přáteli.

Není to pravda

1            2            3            4            5            6            7

Velmi pravdivé

# Mezinárodní dotazník k pohybové aktivitě

- IPAQ – short
- IPAQ – long
- ANEWS

Centrum kinantropologického výzkumu ([www.cikt.cz](http://www.cikt.cz)) Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci

**MEZINÁRODNÍ DOTAZNÍK K POHYBOVÉ AKTIVITĚ**

Zajímáme se o pohybovou aktivitu, kterou vykonáváte jako součást Vašeho každodenního života. V otázkách se Vás budeme ptát na čas, který jste strávili pohybovou aktivitou v posledních 7 dnech. Prosimě Vás o zodpovězení všech otázek, i když se nepovažujete za pohybově aktivního člověka. Zamyslete se prosím nad aktivitami, které provádíte v zaměstnání, jako součást domácích prací, na zahradě, při přemísťování se z místa na místo a ve vašem volném čase při rekreaci, cvičení či sportu.

Zamyslete se nad intenzivní pohybovou aktivitou (tělesně náročná), kterou jste prováděl/a v posledních 7 dnech. Intenzivní pohybová aktivita se vyznačuje těžkou tělesnou námahou a zadýcháním (výrazně rychlejší a těžší dýchání než normálně). Berte v úvahu pouze tu pohybovou aktivitu, která trvala nepřetržitě alespoň 10 minut.

1. V kolika dnech, během posledních 7 dnů, jste prováděl/a intenzivní pohybovou aktivitu, například zvedání těžkých břemen, kopání (rytí), aerobik nebo rychlou jízdu na kole?  
\_\_\_\_ dnů v týdnu  
 Neprovádím žádnou intenzivní pohybovou aktivitu → **Přejděte k otázce 3**

2. Kolik času jste obvykle strávil/a při intenzivní pohybové aktivitě v jednom z těchto dnů (v průměru za jeden den)?  
\_\_\_\_ hodin denně  
\_\_\_\_ minut denně  
 Nevím/ Nejsm si jistý(á)

Zamyslete se nad veškerou středně zatěžující pohybovou aktivitou, kterou jste prováděl/a v posledních 7 dnech. Středně zatěžující pohybová aktivita se vyznačuje střední tělesnou námahou, při níž dýcháte trochu více než normálně. Berte v úvahu pouze tu pohybovou aktivitu, která trvala nepřetržitě alespoň 10 minut.

3. V kolika dnech, během posledních 7 dnů, jste prováděl/a středně zatěžující pohybovou aktivitu, například nošení lehčích břemen, jízdu na kole běžnou rychlostí nebo čtyřhrnu v tenise? Nezahrnujte chůzi.  
\_\_\_\_ dnů v týdnu  
 Neprovádím žádnou středně zatěžující pohybovou aktivitu → **Přejděte k otázce 5**

4. Kolik času jste obvykle strávil/a při středně zatěžující pohybové aktivitě v jednom z těchto dnů (v průměru za jeden den)?  
\_\_\_\_ hodin denně  
\_\_\_\_ minut denně  
 Nevím/ Nejsm si jistý(á)

Zamyslete se nad časem, který jste za posledních 7 dnů strávil/a chůzí. Zahrňte chůzi v zaměstnání, v rámci školní docházky i doma, přesuny (cestování) chůzí z místa na místo, ale i jinou chůzi, kterou vykonáváte výhradně pro rekreaci, sport, cvičení nebo vyplnění volného času.

5. V kolika dnech, během posledních 7 dnů, jste chodil/a nepřetržitě alespoň 10 minut?  
\_\_\_\_ dnů v týdnu  
 Nechodil(a) jsem → **Přejděte k otázce 7**

6. Kolik času jste obvykle strávil/a chůzí v jednom z těchto dnů (v průměru za jeden den)?  
\_\_\_\_ hodin denně  
\_\_\_\_ minut denně  
 Nevím/ Nejsm si jistý(á)

Poslední otázka této části se týká času, který jste strávil/a sezením v pracovních dnech, během posledních 7 dnů. Zahrňte čas strávený sezením v zaměstnání, v rámci školní docházky, doma, při plnění domácích úkolů a během volného času. Zahrňte také čas strávený sezením u stolu, na návštěvě přátel, u čtení nebo také sezením či ležením při sledování televize.

# Vlastnosti dotazníku – standardizace:

- **1. Validita** – spočívá v tom, že dotazník zjišťuje skutečně to, co má zjišťovat tj. to, co je výzkumným záměrem.

Konstrukce dotazníku by měla vycházet ze zdůvodněné vědecké hypotézy a jednotlivé položky musí přinášet data pro verifikaci této hypotézy.

Posouzení stupně validity je vždy subjektivní, proto je nutné navrhovaný dotazník nechat posoudit dalšími odborníky (pilotáž dotazníku – otázky posuzuje aspoň 15- 25 erudovaných odborníků).

- **2. Reliabilita** – schopnost dotazníku zachycovat spolehlivě a přesně zkoumané jevy. Dostatečně vysoká reliabilita je nezbytným předpokladem validity dotazníku.

# Metody určování reliability:

- **Metoda štěpení** – srovnávají se výsledky u těchž respondentů dosažených dvěma různými, ale ekvivalentními formami dotazníků.
- **Metoda opakování** – předložíme dotazník týmž respondentům po uplynutí optimálního období (2-3 týdny) a usuzujeme na stupeň shody z obou zadání
- **Metoda**, kdy předložíme dotazník dvěma skupinám respondentů ze základního souboru a usuzujeme na stupeň shody z obou zadání

**Stanovení reliability jednotlivých položek** pomocí Cohenova koeficientu kappa a následně dotazníku jako celku.

# Reliabilita pomocí Cohenova koeficientu kappa

Býváte spokojen(a) se svými výkony na závodech?

- A vždy ano
- B většinou ano
- C někdy ano, někdy ne
- D většinou ne
- E nikdy

Výběrový soubor jsme rozdělili na dva náhodně velké soubory po 25 respondentech. Odpovědi jsou uvedeny v tabulce 1, kde jsou zachyceny shody odpovědí. Míru shody vyjadřujeme pomocí Cohenova koeficientu kappa, pokud vypočítaná hodnota je větší než 0,80.

# Odpoředi respondentů

	První zadání	Druhé zadání
A	7	4
B	5	8
C	2	3
D	5	5
E	5	4
F	1	1
$\Sigma$	25	25



# Tab.č1

		A	B	C	D	E	F	Σ
Skupina 1	A	(4)	3					7
	B		(5)					5
	C			(2)				2
	D				(5)			5
	E			1		(4)		5
	F						(1)	1
	Σ	4	8	3	5	4	1	25

## Vzorce

$$\kappa = \frac{p_p - p_o}{1 - p_o} \quad p_p = \frac{1}{n} \sum n_s \quad p_o = \frac{1}{n^2} \sum n_I * n_{II}$$

$$p_p = \frac{1}{25} * (4 + 5 + 2 + 5 + 4 + 1) = \frac{21}{25} = 0,84$$

$$p_o = \frac{1}{25^2} * (4 \times 7 + 8 \times 5 + 3 \times 2 + 5 \times 5 + 4 \times 5 + 1 \times 1) = \frac{120}{625} = 0,192$$

$$\mathbf{K} = \frac{0,84 - 0,192}{1 - 0,192} = \mathbf{0,802}$$

$$u = \frac{\kappa}{\sqrt{\frac{p_o}{n(1 - p_p)}}} = \frac{0,802}{\sqrt{\frac{0,192}{25(1 - 0,84)}}} = \mathbf{3,662}$$

U 0.01 - 3,662 > 2,690, popíráme nulovou hypotézu -

- V našem případě je vypočítaná hodnota vyšší než 0,80 a lze tedy shodu odpovědí považovat za vyhovující z hlediska reliability.
- Použití Cohena koeficientu kappa je výhodné i tím, že umožní testovat statistickou významnost vypočítaného koeficientu pomocí normované normální veličiny (normální rozdělení)

Kriterium pro daný koeficient je uvedený vzorec., u je hodnota normované normální veličiny a význam ostatních symbolů je shodný.

## Statistická shoda mezi odpověďmi respondentů

$$u = \frac{\kappa}{\sqrt{\frac{p_o}{n(1 - p_p)}}}$$

$$\frac{0,802}{\sqrt{\frac{0,192}{25(1 - 0,84)}}} = 3,662$$

- Pro daný příklad dostáváme hodnotu 3,662 a výsledek srovnáváme s kritickou hodnotou  $t$  rozdělení pro oboustranný test

$t_{0,01} = 2,690$ , když stupně volnosti jsou

$$(n_1 + n_2 - 2) = 25 + 25 - 2 = 48$$

$3,662 > 2,690$ , popíráme nulovou hypotézu

# Literatura

- Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.
- Hendl, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.
- Hubík, S. *Sociologie vědění*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.
- Husserl, E. *Krise evropských věd a transcendentální fenomenologie*. Praha: Academia, 1996.
- Chráska, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: GRADA, 2007.
- Kerlinger, F. N. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia, 1972.

# Diagnostika

1. Charakterizujte dotazníkovou metodu
2. Charakterizujte metody určování reliability dotazníku
3. Charakterizujte druhy položek dotazníku
4. Vyjmenujte a charakterizujte základní typy položek dotazníku
5. Charakterizujte standardizace dotazníku